

Muizenplaag

Het is november 2004 en de boeren in de polder Koufurderrige hebben last van een muizenplaag, zo lezen we in de Leeuwarder Courant van 12 november 2004. Terwijl er voor de uilen en roofvogels een overvloed aan heerlijke hapjes is, betekent het voor de boeren een forse strop, die in de tonnen begint te lopen. Hectares doorgaans groen grasland liggen er troosteloos bij, de grond is vol met muizengaten.

De bestuurders van de boerenbond NLTO, waterschap en het faunafonds zijn uitgenodigd om de schade met eigen ogen te aanschouwen. Frezen en opnieuw inzaaien, zo schatten de boeren de situatie in. En dan is pas in juli de eerste snee van het land te halen. Maar wie betaalt de kosten van het opnieuw inzaaien en de aankoop van voer als overbrugging? De veldmuis is een beschermd diertje en dus zou Faunafonds de beurs moeten trekken. Harmen Engberink van het Faunafonds is voorzichtig, begin december staat de muizenplaag op de agenda van het fonds.

Er komen andere mogelijkheden voor het oplossen van het probleem ter sprake. Iemand komt op het idee om het land onder water te zetten maar Piet van de Hoek van het waterschap is niet zo enthousiast. Onder water zetten is een ding, het water weer weg krijgen een tweede en dan moeten ook nog de boerderijen en woningen in het gebied bedijkt worden.

Een oudere boer herinnert zich nog, dat zo'n vijftig jaar geleden een paar boeren in Smallebrugge het land bij een muizenplaag eens onder water gezet heeft, ondanks dat twee boeren dat niet wilden. Daar is toen een hoop heibel om geweest dat uiteindelijk op een rechtszaak uitgedraaid is.

Over die rechtszaak berichtte de Heerenveensche Koerier van 2 maart 1950 uitgebreid:

Bestrijding van muizenplaag werd een "zwaar misdrijf"

Iedereen weet zo langzamerhand wel, dat de veldmuis in onze provincie tot een ware plaag is geworden en dat de boeren zeer ernstig werden aangespoord, om dit euvel met alle doeltreffende middelen te bestrijden. Hierin zijn Jan de J. en IJke S. van Smallebrugge, Rudolphus v. d. K. te Dijken, Johannes O. van Woudsend en Jan de G. van Teroele niet achter gebleven en op 9 December 1949 zagen ze hun kans schoon. Het land eens even onder water, was hun redenering, kan geen kwaad en de muizen hebben er niet van terug. En het kon zo gemakkelijk, want met wat water uit de Wijmeren en uit de Noorder Ee, was die zaak zo maar bekeken.

Ze hadden dus hun hoofden bij elkaar gestoken en er scheen geen vuiltje aan de lucht te zijn, totdat ze bij E. Zijlstra en R. Falkena kwamen. De eerste had gezegd: "Ik voel er niets voor" en de andere zou aarzelend gezegd hebben: "Nou, als de anderen geen bezwaar hebben, dan ik ook niet".

Toen de andere vijf veehouders hoorden hoe het stond, zijn ze hun gang maar gegaan en hebben een gat of sleuf in de dijk gegraven, die tot waterkering diende en hun land (maar ook die van Zijlstra en Falkena) liepen onder water. En het bleek een perfect muizenbestrijdingsmiddel te zijn.

Zijlstra ging echter klagen, want hij had allerlei bezwaren en Falkena verklaarde bij het toen op last van de Officier van Justitie ingestelde onderzoek, dat hij indertijd tegen de anderen gezegd zou hebben: "Als er één tegen is, dan ben ik er ook tegen".

Gerechthof te Leeuwarden

Nu stonden de vijf boeren, die zo prachtig hadden meegeholpen die muizenplaag te bestrijden, als schuldig aan het beschadigen en doorsteken van een waterkering voor de rechtbank en de president sprak hen met veel begrip voor de toestand en dus vriendelijk en gemoedelijk toe: “Ja, heren, formeel is het feit, waarvoor U nu hier terecht staat, heel erg, want het is een misdrijf, waar zes jaar gevangenisstraf op staat!”

De heren, die er allerminst als misdadigers uitzagen en innerlijk van hun goed recht overtuigd waren, omdat ze van de nood een deugd hadden gemaakt, kwamen er helemaal niet van onder de indruk.

Om de scherpste, die in zijn woorden lag opgesloten, weer wat weg te nemen, las de president daarop een verklaring voor van de landbouwconsulent ir. H. v.d. Molen te Sneek, waaruit bleek, dat deze ook op het standpunt stond, dat het enige radicale opruimingsmiddel was, het land even onder water te zetten. Wanneer zo'n inundatie kort duurt, is die ook niet schadelijk. Langer dan 14 dagen is niet goed, maar duurt het niet langer, dan kan het land er zelfs beter door worden!

“Hier staat tegenover”, zo deelde de president mee, “dat de twee niet meewerkende boeren zeggen, dat ze er veel schade door hebben ondervonden”.

Verdachte S.: “Merkwaardig, want Falkena heeft het vorig jaar hetzelfde gedaan wat wij nu deden, zonder dat hij ons toen heeft gevraagd”.

Verdachte O.: “Ik heb de dijk bij mijn land ook doorgestoken, maar 't hielp niet. Het boezemwater was niet hoog genoeg en ik kon mijn land er niet onder krijgen”.

President: “U wilt dus zeggen, dat daardoor geen gevaar te duchten is geweest en U dus vrijuit gaat?”

Verdachte O.: “Nou nee, maar ik vond het jammer, dat ik mijn land er niet onder kon krijgen!”

President: “Nu moet ik toch wel lachen want dit is me nog niet eerder gebeurd, dat een verdachte zijn spijt betuigt, dat het misdrijf niet gelukt is. Maar in 't algemeen wil ik dit nog wel zeggen, toen jullie merkten, dat er onwilligen waren die niet mee wilden werken, toen hadden jullie rechtskundige hulp moeten invoeren. In kort geding had de president dan uitspraak kunnen doen en wanneer die gezegd had, doe het maar, dan waren jullie straffeloos geweest. Dat is in zo'n geval de beste weg!”

De Officier van Justitie, mr. Hollander, deelde mee, dat er bij hem een klacht was gekomen en toen was zijn eerste vraag: Wat deed het polderbestuur? Maar hier was geen polderbestuur. Alleen waren er enkele boeren, die in onderling overleg en samenwerking, het water op peil moesten houden. Die samenwerking moet dus heel goed zijn. En wanneer dat niet het geval is, dan moeten Gedeputeerden daar maar eens ingrijpen en er een poldertje van maken met een bestuur.

Want bij het keren van water, moet er samenwerking zijn. Sinds het jaar 1000 is dat in ons land nu zo en daar bevinden we ons wèl bij. Maar hier was die wilsovereenstemming niet en nu is artikel 161 W. v. Str. geschonden. Hoewel dat hier het voornaamste is, voelt U wel, dat er nog iets anders achter zit. Achter deze strafzaak zit ook nog een civiele zaak!

Nu heb ik mij in de tenlastelegging niet gehouden aan de terminologie van art. 161, omdat ik daarmee geen risico wilde lopen. Daarom heb ik gesteld het graven van een gat of sleuf in een dijk, welke tot waterkering diende, ofschoon daarvan gevaar voor overstroming te duchten was, wat dan oplevert: vernielen, onbruikbaar maken of beschadigen.

Een advertentie van een bedrijf in muizenplaagbestrijding uit het Leeuwarder Nieuwsblad van 3 januari 1925.

Gaat de Rechtbank daar niet in mee, dan zal ontslag van rechtsvervolging moeten volgen, hoewel ik niet heb gedagvaard, om ontslag van rechtsvervolging mogelijk te maken.

Wat de strafmaat betreft, dit is een misdrijf en ik zou dus alleen gevangenisstraf kunnen eisen. Maar ik voel wel, dat dit niet gaat. Spr. eiste daarom f 25 boete of 5 d. h.

President: "De heren moeten goed bedenken: hoe dit proces ook uit valt, het peuteren aan waterkeringen is altijd een buitengewoon gevaarlijk ding en wordt hoogst ernstig opgenomen. En vooral zoals nu, nu jullie het niet helemaal eens konden worden. En vertel nu maar, wat jullie te zeggen hebben op de eis van de officier van Justitie.

Alle vijf deden ze ieder voor zich en voor hen allen knap het woord en dat kwam hierop neer: Niets kwaads bedoeld; 't heeft best geholpen en er was geen schade.

"Over 14 dagen uitspraak" bepaalde de president en voldaan gingen de bedrivers van "een zwaar misdrijf" uit de kleine zittingszaal. Men kon het zien, het was hun meegevallen — de heren hadden 't wel begrepen. Moeilijker vonden ze het zelf weer de weg naar buiten uit dat grote gebouw te vinden.

Als we de oude kranten doorspitten, blijkt dat de methode van land onder water zetten nogal eens door waterschappen werd toegepast. Discussie kwam er wel over de vraag of waterschappen hier toe bevoegd waren.

In Sidomulyo (Indonesië) had men een heel andere methode om de muizenplaag te bestrijden, zo lezen wij in de Leeuwarder Courant van 3 maart 1951 onder het kopje 'Wraak is zoet...'

Wraak is zoet...

Gedurende drie achtereenvolgende seizoenen hebben de Tani's van de kampong Sidomuljo in het onderdistrict Delanggu (Klaten) met lede ogen moeten aanzien dat hun padi op de sawahs door muizen vernield werd. Na verschillende mislukte pogingen te hebben aangewend om de muizenplaag te bestrijden, besloot men om alle gevangen muizen op te eten.

Zo werd op zekere dag in aanwezigheid van vele autoriteiten door de kampongbevolking gezamenlijk jacht gemaakt op het gedierte. 1014 muizen werden gevangen. Ze werden van de huid ontdaan, gebraden en vervolgens genuttigd. Men vond dat het vlees niet kwaad smaakte.

De wedona van Delanggu verklaarde, dat dit nuttigen van muizenvlees buiten verantwoording van de regering is en dat de regering slechts de taak heeft om de muizenplaag te bestrijden.

Maar hoe liep het af met de vijf verdachten van het zware misdrijf in Smallebrugge? Wel, de Officier van Justitie was naar eigen zeggen heel mild geweest in haar eis van f 25 boete of 25 d. h., omdat dijken doorsteken een heel zwaar misdrijf is, maar dat het doel dat beoogd werd wel zeer lofwaardig was. De rechtbank toonde nog duidelijker begrip voor de situatie, maar toch was het een strafbaar feit en het vonnis luidde dan ook voor vier verdachten f 10 boete of 5 d. h. Alleen Johannes O. uit Woudsend, die wel een gat had gemaakt en zijn spijt betuigde dat zijn opzet niet gelukt was, omdat zijn land te hoog lag, werd vrijgesproken.

Voor de boeren in Koufurderrige bleef in 2004 de schade door de muizenplaag beperkt. Melkveehouders wier grasland door de muizenplaag was vernield, kregen de schade voor 95 procent vergoed uit het Faunafonds. Het fonds vergoedde de kosten van het herinzaaien en de gemiste oogst van het afgelopen seizoen.

Siemon de Vries.